

Bij binnenkomst

WELKOM!

Wij verzoeken u vriendelijk om de App van 'Poll Everywhere' te downloaden via de App-store of Google Play of via uw browser te gaan naar: **pollev.com/**

Naam van de Poll: **pftno**

Agenda

- 1. Financiële ontwikkeling fonds**
- 2. Veranderingen in de regeling**
- 3. Risicobereidheid**
- 4. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)**

Personalia

- Bestuursleden

- Rien Paulus
- Kees Ekkers
- Nancy Westerlaken
- Cis Marring
- Frank Phillipson
- Joop Ruijgrok
- Dick Schmidt
- Hans Veltman
- Hans Boumans
- Iris Blankers

Pensioenbureau

Kostijn van Gerven
(Directeur)

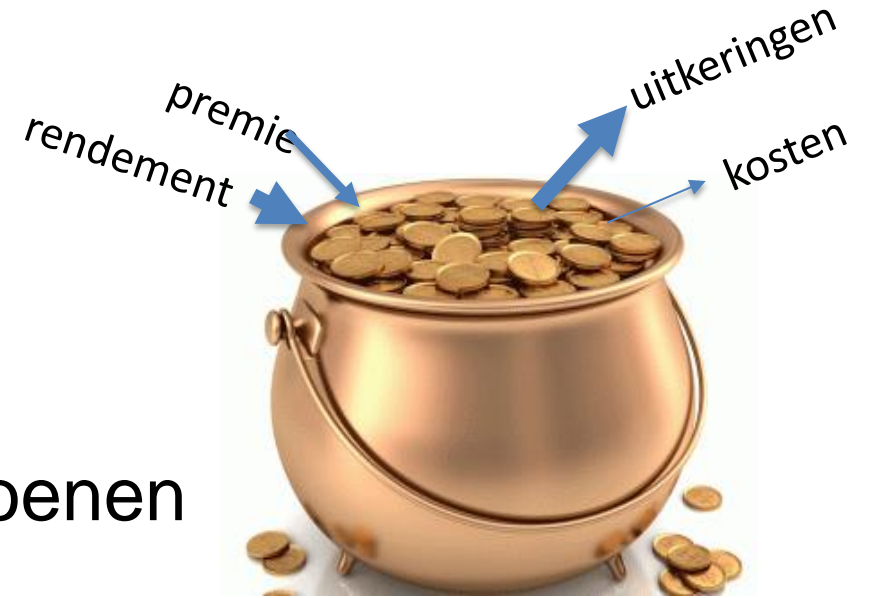
Edwin van Waaijenborg
(Hoofd Pensioenbeheer)

1. Financiële ontwikkeling fonds

PensioenfondstNO

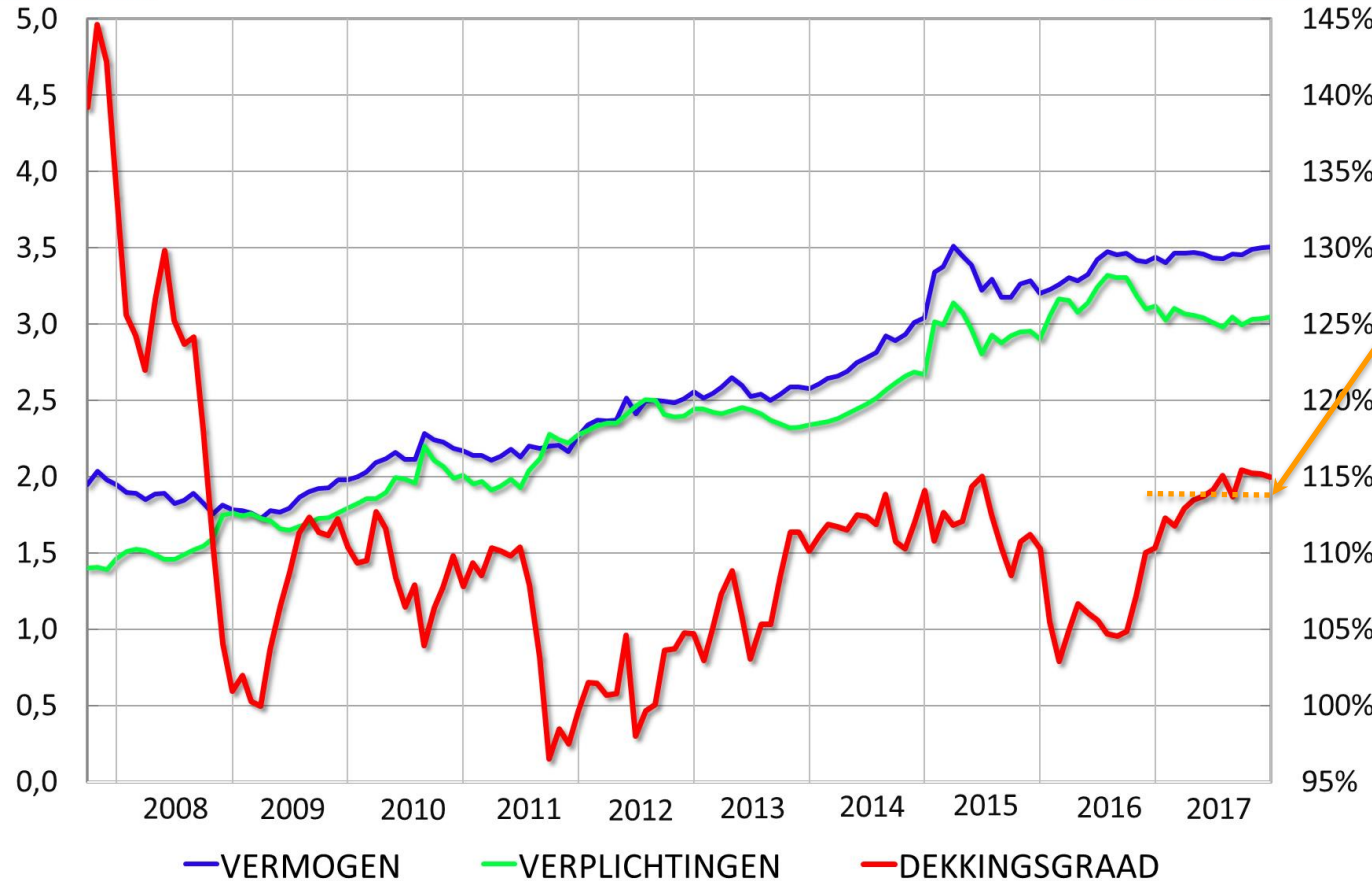
- Pensioengerechtigden (5.300)
 - Ingegaan ouderdompensioen
 - Ingegaan partnerpensioen
 - Ingegaan wezenpensioen
 - Ingegane Arbeidsongeschiktheidspensioenen
 - Ingegaan Tijdelijk ouderdompensioen
- Actieve deelnemers (4.300)
- Gewezen deelnemers (6.400)

Ontwikkeling vermogen en verplichtingen

Vermogen en
Verplichtingen (x miljard euro)

Dekkingsgraad

Beleidsdekkingsgraad: 114%

Indexatie: 0,42%

volledig
indexeren

VEV

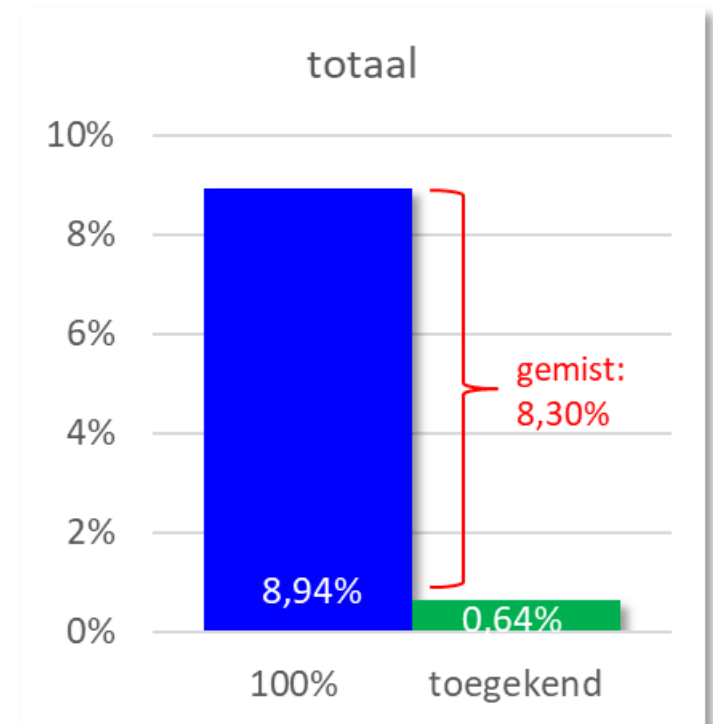
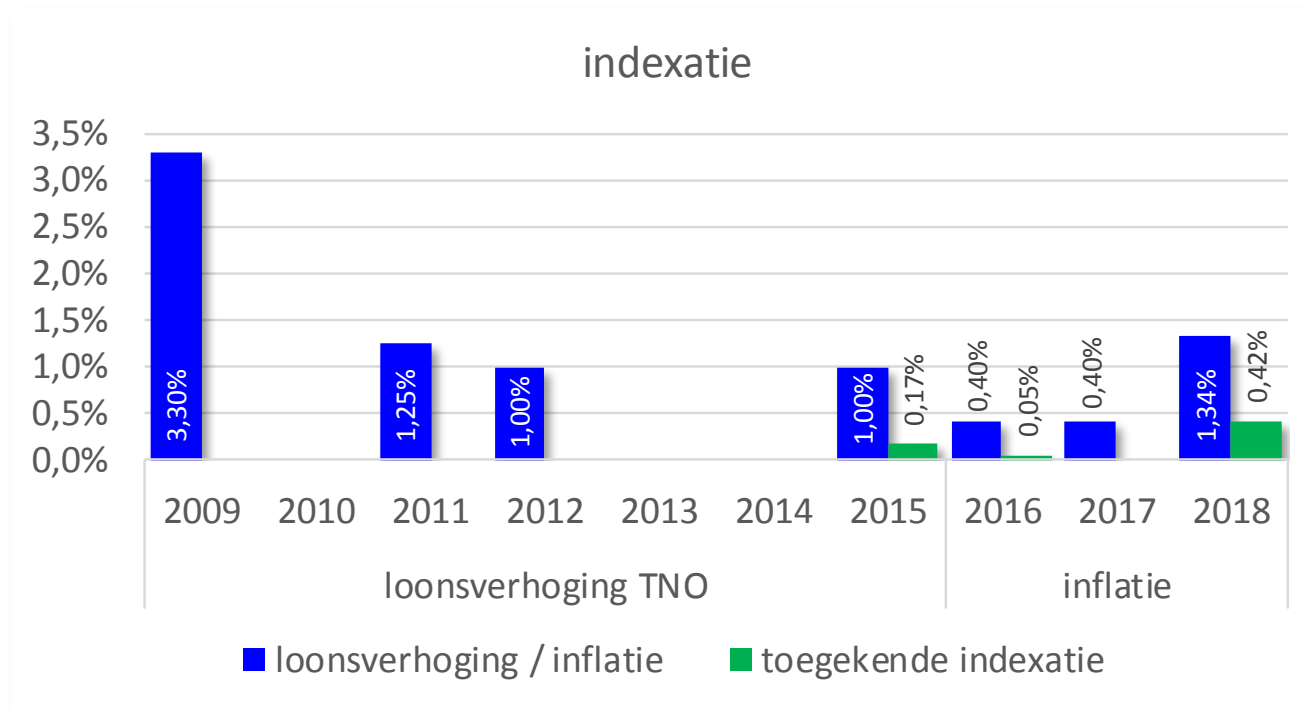
gedeeltelijk
indexeren

MVEV

mogelijk
korten

Gemiste indexatie

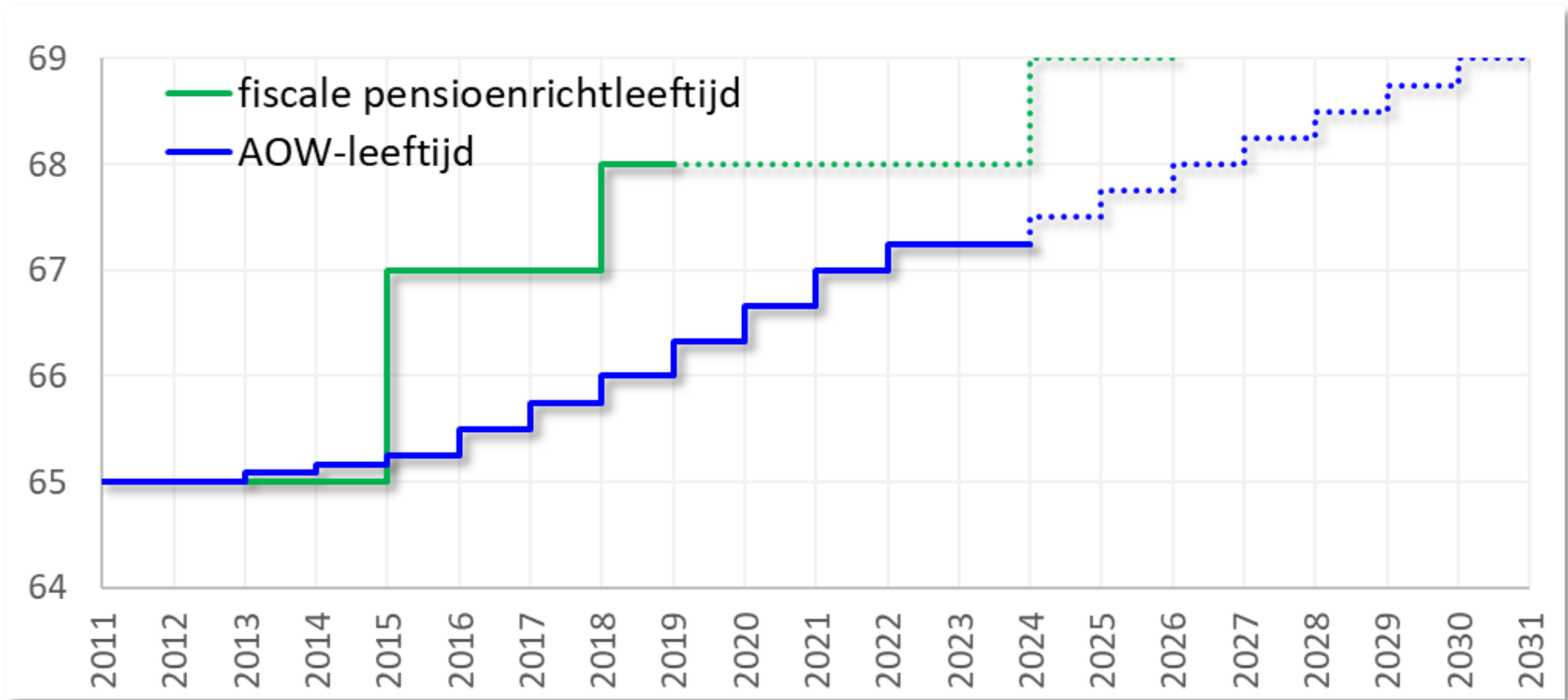
Achterstanden worden 15 jaar bijgehouden

2. Veranderingen in de regeling

- SER / regeerakkoord
 - afschaffen van de doorsneesystematiek
 - mogelijk individuele pensioenpotjes
- Fiscale pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar

Pensioenrichtleeftijd

Fiscale pensioenleeftijd naar 68

Huidige situatie:

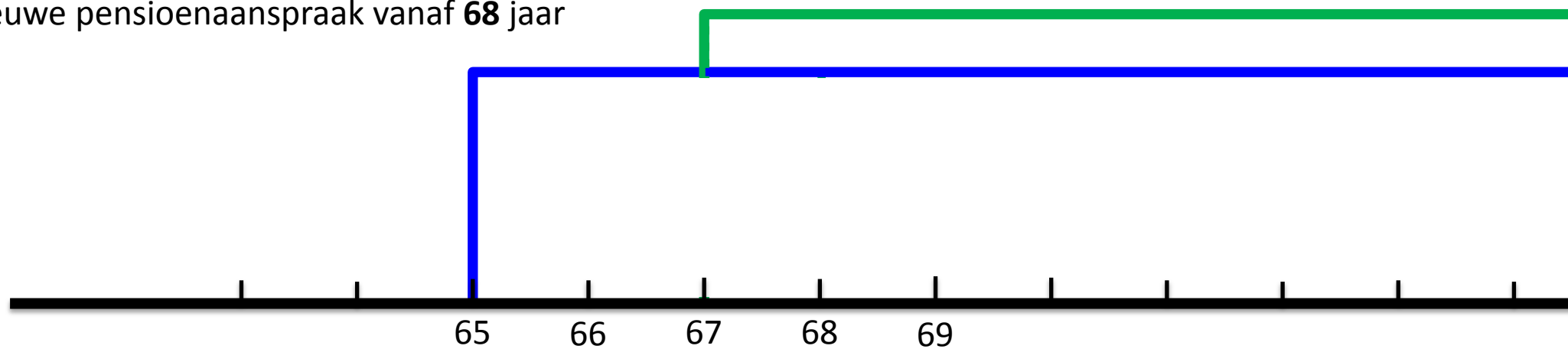
— Pensioenaanspraak vanaf **67** jaar

— Pensioenaanspraak vanaf **65** jaar

Vanaf 2018:

••••• Nieuwe pensioenaanspraak vanaf **68** jaar

••••• Nieuwe pensioenaanspraak vanaf **68** jaar

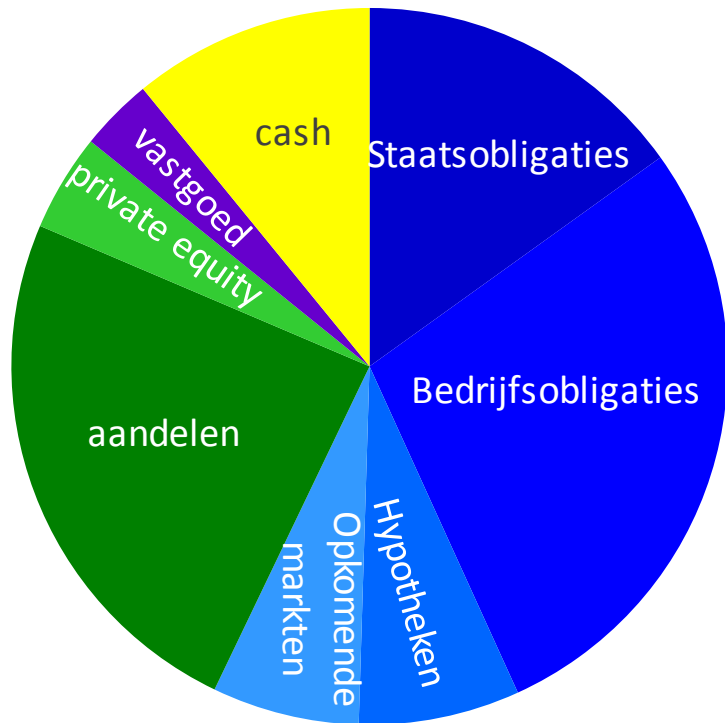

Conclusie wijziging pensioenrichtleeftijd

- **Voor actieve deelnemers:** Nieuwe opbouw: hoogte nieuwe pensioenopbouw wijzigt niet maar gaat later in. Hierdoor wordt de opbouw 0,8%-punt goedkoper. Hiervan is 0,4%-punt doorberekend in de premie voor 2018.
- Bestaande opbouw: indien bestaande aanspraken worden omgezet naar 68 wordt het nominale pensioenbedrag hoger maar de waarde wijzigt niet omdat het later ingaat.
- NB: De eerste 5 jaar is een overgangsrecht van toepassing op de geconverteerde pensioenaanspraken op 65 jaar.
- **Voor pensioengerechtigden** heeft wijziging geen invloed

3. Risicobereidheid

Pensioenfonds TNO belegt de ingelegde pensioenpremies van werkgever en werknemer.

vastrentende waarden:	57,1%
aandelen:	28,7%
vastgoed	3,3%
cash:	10,9%

jaar	rendement
2012	14,8%
2013	2,3%
2014	20,4%
2015	2,6%
2016	9,7%
2017	3,8%
gemiddeld	8,7%

Overweging

Beleggen is noodzakelijk om te streven naar een waardevast pensioen tegen een acceptabele (betaalbare) premie.

Behaald rendement

- Houdt de premie betaalbaar;
- Wordt gebruikt voor betalen van indexatie;
- Wordt gebruikt voor betalen kosten hogere levensverwachting.

4. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Als je ergens in belegt, geef je bepaalde organisaties financieel vertrouwen en support in 'ruil' voor rendement.

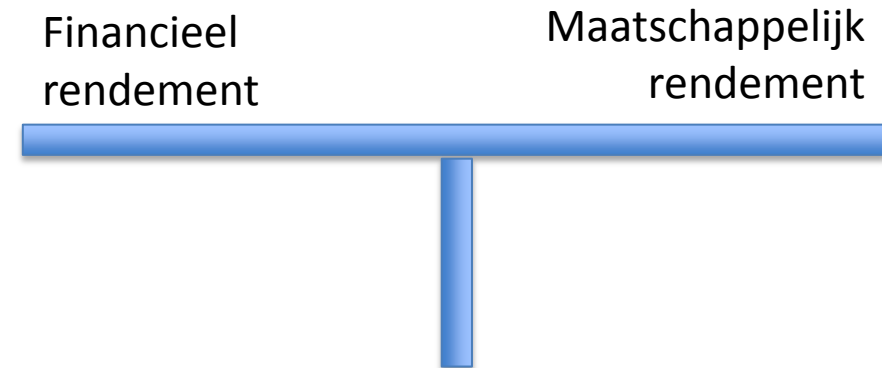
Wij beheren veel geld; daarmee hebben we ook een maatschappelijke rol. Hoe ver wil jij dat wij gaan?

Huidig beleid - Uitgangspunten

- Goede governance en maatschappelijk verantwoord ondernemen (ESG) zijn belangrijk voor de langetermijnprestaties van ondernemingen;
- Het Fonds onderschrijft de 10 Global Compact principles van de VN over mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieubescherming en corruptiebestrijding.

Huidig beleid - acties

- Uitsluitingen
 - UN Global Compact Principles
- ESG-integratie
 - Managersselectie
- Actief aandeelhouderschap
 - Stemmen en engagement
- Best-in-class
 - Op ESG-score selecteren
- Toekomst: Impactbeleggen

Vraagstukken

- Sjoemelsoftware in diesels: specifiek bedrijf of sectorprobleem?
- Uitsluiten van tabak?
- Oliesector: uitsluiten of nodig voor energietransitie?

Wrap-up

- Als pensioenfondsvaarders staan we letterlijk en figuurlijk midden in de maatschappij. Dat zie je ook als het gaat om:
 - Regeling
 - Risico's
 - Maatschappelijk verantwoord beleggen
- We zijn een pensioenfonds voor en door alle deelnemers en pensioengerechtigden.

Pensioenfonds TNO

- Ga eens naar www.pensioenfondstno.nl
 - Ontdek [Pensioen 1-2-3](#) met stapsgewijs uitleg over de pensioenregeling.
 - Open het online magazine [Life & Pension](#).
 - Check je pensioen en jouw Pensioenplanner: bij [Mijn pensioen](#) rechtsboven op de site.

DANK VOOR UW AANDACHT